

معرفی کتاب

دکتر محمد رضا فخرروحانی^۱

امير الخالدي، كربلاء في الوثائق العثمانية،
كربلاء: العتبة الحسينية، ۱۴۳۶ ق / ۲۰۱۵ م.
۵۱۱ صص.

منطقه عراق وبه ویژه شهرهای مقدس و زیارتی، یعنی عتبات عالیات و درراس آن‌ها، دو شهر کربلای معلی و نجف اشرف همواره مورد توجه قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی بوده‌اند. هر چند نجف اشرف بیشتر سبقه علمی و دینی را با هم و یکجا داشته است، اما کربلا بیشتر از هویت دینی و تجاری برخوردار بوده است. حضور تجار متنقذ و سرمایه‌گذاران ایرانی و نیز تردد ایرانیان به

کربلا، این شهر را همواره نمونه‌ای از شهری، با هویت ایرانی در یک کشور عربی معرفی کرده است؛ حتی در زمان حکومت بعضی‌ها بر عراق و اخراج مکرر خاندان‌های ایرانی الاصل از این کشور و بخصوص از عتبات عالیات، باز هم سکنة قابل توجهی از ایرانیان در کربلا

۱. استادیار دانشگاه قم

حضور دارند. به موازات حضور و نقش آفرینی صنفی، علمی و جمعیتی ایرانیان در عتبات عالیات و به ویژه در کربلا، حکومت عثمانی نیز همواره چشم طمع به همین مراکز را داشت. تفاوت‌های فراوانی میان حکومت‌های ایرانی و عثمانی و نحوه تعاملشان با عتبات عالیات و به خصوص کربلا وجود داشت. ایرانیان، به واقع دل‌داده کربلا بوده‌اند و هویت تاریخی - اعتقادی خود را در وجب به وجب آن سامان می‌بینند و خدمت‌گزاری به حرم‌های مطهر کربلا را افتخار خود می‌دانند، در حالی که، عثمانی‌ها سودای سلطه بر منابع اقتصادی کربلا و درآمدزایی برای خود را در سر می‌پروراندند. در این میان، آگاهی پیدا کردن از پشت پرده آن چه در "باب عالی"، یعنی مرکز حکومت عثمانی در استانبول می‌گذشت، از اهمیت اساسی برای شناخت گذشته و نگرش به آینده برخوردار است.

کتاب مورد بررسی مجموعه از اسناد دوره عثمانی می‌باشد که به همت جناب آقای دکتر امیر الخالدی، استاد و مدیر گروه ادبیات ترکی در دانشگاه کوفه و با مساعدت اداره روابط بین الملل حرم مطهر امام حسین علیه السلام و با همکاری آقایان صباح الطالقانی، حسن علی کاظم، سعید رشید زمیزم، میثم محمد حسین الحسینی و حسن کمال معاش از سال ۲۰۱۳ در آرشیوها و کتابخانه‌های ترکیه انجام شد. آن‌ها در این پژوهش نزدیک به ۱۰۰ سند برجسته که بالغ بر ۵۰۰ صفحه می‌شود را به دست آوردند که پشت صحنه رقابت‌ها و همکاری‌های عثمانی‌ها با ایرانیان، دولت‌های صفویه و قاجاریه و نیز امپراطوری وقت بریتانیا (انگلستان) را مشخص می‌کند.

کتاب مورد بررسی از یک مقدمه به قلم دکتر امیر الخالدی درباره جایگاه کربلا در ادبیات ترکی و تاریخ آن، نقشه کربلا که توسط مقامات عثمانی در ۲۱ محرم الحرام ۱۲۵۹ قمری مصادف با ۲۰ فوریه ۱۸۴۳ ترسیم و چاپ شده است و هشت تصویر که شش تای آن مربوط به دو حرم مطهر کربلا است، تشکیل شده است. پس از آن، بخش اسناد در کتاب می‌باشد که به هشت قسمت تفکیک شده است. بخش اول، کربلا در آرشیو عثمانی‌ها؛ بخش دوم، اسناد نظامی؛ بخش سوم، اسناد اداری؛ بخش چهارم، اسناد عمرانی؛ بخش پنجم، اسناد اقتصادی؛ بخش ششم، اسناد حوزوی؛ بخش هفتم، اسناد دیپلماتیک؛ بخش هشتم، اسناد بهداشتی؛ و بخش نهم،

اسناد مربوط به عشایر منطقه کربلامی باشد. اسنادی که نمایش داده شده‌اند، به صورتی است که از جلد سند که مشخصات طبقه‌بندی آرشیوی را دارد گرفته تا خود سند به زبان ترکی که به خط عربی نوشته شده است را نشان می‌دهد. در صفحه مقابل هر سند به زبان ترکی، خلاصه مفاد آن به زبان عربی و با قلم آقای دکتر امیرالخالدی درج شده است که برای خوانندگانی که ترکی نمی‌دانند بسیار مغتنم و ارزشمند می‌باشد.

سخن پایانی این که ای کاش موسسه‌ای در جمهوری اسلامی ایران این همت را داشته باشد و اسناد مربوط به عتبات عالیات در ایران و نیز رقابت‌های تاریخی قدرت‌های جهانی بر سر این منطقه را برای هموطنان و خوانندگان فارسی زبان منتشر نماید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی